

GERÇEK ZAMANLI ENERJİ DAĞITIM SİSTEMLERİNİN YAPAY SİNİR AĞLARI KULLANILARAK MODELLENMESİ VE HARMONİK TAHMİNİ

Suat ÖZDEMİR^{1*}, Metin DEMİRTAŞ², Serkan AYDIN³

^{1,3} Celal Bayar Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi, Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü, Manisa, TÜRKİYE
²Balıkesir Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü, Balıkesir, TÜRKİYE

Özet: Elektrik sistemlerinde önemli bir kriter olan güç kalitesi her geçen gün önemini artırmaktadır. Güç kalitesini etkileyen başlıca etkenler; harmonikler, kırpışma (flicker), geçici rejimler(transient), ani gerilim düşmeleri(Sags), ani gerilim yükselmeleri (Sweels) olarak sayılabilir. Harmonikler, rezonans, ani açma, ani gerilim değişimleri v.b. olaylar güç kalitesini olumsuz olarak etkilemektedir. Harmoniklerin analizi ve tahmin edilmelerinde literatürde çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Yapılan çalışmada, Manisa ilindeki yerleşim yeri ve sanayi bölgesinden ölçülen Toplam Akım Harmonik Distorsiyonu (THD_I) değerleri kullanılarak, ilerde sistemde oluşabilecek, THD_I değerlerini tahmin edecek bir Yapay Sinir Ağı (YSA) modeli geliştirilmiştir. Verilerin bir kısmı YSA modelini oluşturmada, kalan kısmı da modeli test için kullanılmıştır. YSA ile tahmin edilen değerlerin gerçek THD_I değerlerine çok yakın olduğu görülmüştür. Bu model ilave yüklerle birlik oluşabilecek THD_I değerlerinin önceden tahmin edilmesine ve tasarlanacak filtre parametrelerinin belirlenmesinde faydalı olabilir.

Anahtar Kelimeler : Enerji Dağıtım sistemleri, Yapay sinir ağı, Harmonik, Güç Kalitesi

REAL TIME POWER DISTRIBUTION SYSTEM MODELLING AND HARMONIC ESTIMATION USING NEURAL NETWORK

Abstract: The importance of power quality in Electrical systems increases with each passing day and has become an important criterion in energy system. The main factors affecting the quality of power are harmonics, flicker, transients, voltage sags (Sags), sudden voltage surges (Sweels). The harmonics causes resonance, sudden trips, loss and so on and this problems adversely affect the quality of power. In this study THD_I values of residential and industrial zones were examined. Different ways are used for the analysis and the estimation of the harmonics. In order to get an estimate of the value of THD_I values Artificial Neural Networks were used. THD_I values were estimated with using this ANN model. With this method, accurate estimated values obtained. This estimated THD_I values can be used to selecting the required filter system. In this way, by reducing harmonic values, a significant improvement in power quality can be achieved. With the proposed ANN model, equipment that improve the power quality can be preselected while planning energy distribution systems. This model can be used for the planning the energy systems which has the high Power Quality. This ANN model can be used to estimate THD_I values in different systems .

Keywords : Power Distribution System, Artificial Neural Network, Harmonic ,Power Quality

---

1.GİRİŞ

Güç kalitesi genel anlamda, elektrik enerjisinin üretiminden tüketimine kadar olan tüm aşamalarda (iletim ve dağıtım dahil) elektrik enerjisinin varlığının sürekliliği, frekansın ve gerilimlerin anma değerlerinde sabit olması ve gerilim/akım dalga şekillerinin saf sinüs dalga şeklinde olması olarak tarif edilebilir. Yarı iletken anahtarlama elemanlarının birçok cihazda kullanılması şebekeye bağlı lineer olmayan(Nonlineer) yüklerin artmasına sebep olmuştur. Televizyon, bilgisayar, klima gibi ev tipi cihazlar; UPS, Hız Kontrol Cihazı, Kaynak makineleri, Anahtarlama güç kaynakları gibi sanayi tipi cihazlar lineer olmayan(Nonlineer) yükler olarak verilebilir. Lineer olmayan yükler sinüzoidal olmayan veya harmonik kirliliğe sahip akım çeken yüklerdir. Harmonikler iletim hatlarında, yüklerde, elektrikli cihazlarda olumsuz etkiler oluşturarak güç kalitesini bozmaktadırlar [1]. Trafolarda oluşan ek kayıplar, koruma elemanlarında açmalar, haberleşme sisteminde bozulmalar, hatlarda oluşan ek kayıplar ve asenkron motorlarda moment dalgalanmaları harmoniklerin oluşturduğu güç kalitesi problemlerinden bazılarıdır [2], [3]. Toplam Harmonik Distorsiyon (THD) akım ve gerilimin harmonik bozulma miktarını ölçmek için tanımlanmış olan bir indistir. Harmoniklerle ilgili sınırlamalar IEEE 519 standartlarında belirtilmiştir [4], [5]. Ayrıca referans [6] ve [7]'de belirtilen IEC standartlarıyla distorsiyona bağlı olarak harmonik değerleri sınırlandırılmıştır.

Harmonik tahminlerinde ve sinyal analizlerinde YSA'lar çokça kullanılmaktadır [8], [9]. Güç sistemlerindeki geçici olayların[10], ve ara harmoniklerin tespitinde [11] YSA uygulamaları kullanılmış olup çok yüksek doğruluklarla harmonik tahminleri yapılabilmektedir [12], [13]. YSA çeşitli tahmin ve harmonik analizlerinde sıkça kullanılan bir yöntemdir. YSA'ların doğrusal olmayan yapıları modelleyebilmesi, öğrenme ve

genelleme yapma yeteneği, farklı problemler için uyarlanabilirliği en önemli özelliklerindedir. Referans [16]'da YSA ile yük tahmini uygulamaları yapılmıştır. Referans [17]'de YSA'lar kullanılarak nonlineer yüklerin harmonik tahmini yapılmıştır. Referans [18]'de dinamik sistemlerde YSA'lar kullanılarak harmonik analizi yapılmıştır.

Referans [19] da, yapay sinir ağları harmonik distorsiyon analizinde kullanılmıştır. Yapılan literatür çalışmalarında, Nonlineer yüklerin analizi ve tahmininde YSA'lar güvenilir ve doğru sonuçlar verdiği görülmüştür. Referans [20]'de harmonik bileşenler içeren nonlineer yükler için akım tahmininde YSA' lı bir tahmin yöntemi öngörülmüştür. Yine harmonik tespitlerinin hızlı olarak yapılması amacı ile YSA' lar kullanılmıştır [21]. Bu çalışmada Manisa ilinde çeşitli bölgesel THD_1 değerleri şebekeye bağlı cihazlar tarafından ölçülmüştür. Bu değerler YSA tarafından eğitime ve test amacıyla kullanılmıştır. Ölçülen 25 adet harmonik değerlerin 14'ü YSA modelini oluşturmada, kalan kısmı da test amaçlı kullanılarak YSA ile THD_1 değerleri tahmin edilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde harmoniklerle ilgili genel bilgiler, üçüncü bölümde harmonik ölçüm değerleri, dördüncü bölümde simülasyon çalışmaları ve son bölümde de sonuçlar sunulmuştur.

2.GÜÇ SİSTEMLERİNDE HARMONİKLER

Nonlineer yüklerin günümüzde yaygın olarak kullanımı ile sinüzoidal olmayan (harmonik bozulmaya sahip) akımlar ve gerilimler güç sistemlerinde artış göstermiştir. Harmonikler yüksek frekanslı sinüs biçimli bileşenler olup, frekansları temel frekans (50 Hz) x harmonik derecesi ile tanımlanmaktadır. Nonlineer yük ve devre elemanlarının her geçen gün artması, gelecekte harmoniklere bağlı büyük mali kayıplara sebep olabilir. Elektrik enerji sistemlerinde manyetik devre ve elektrik devre lineersizlikleri, harmoniklerin ortaya

çıkmasında en önemli etkenlerdir. Harmonik bozulmayı azaltmaya yönelik önlemlerin alınması için öncelikle harmoniklerin analizi ve harmonik seviyelerinin belirlenmesine ihtiyaç vardır. Güç sistemlerinde yapılan çalışmalarda genellikle sinüzoidal sürekli hal için tanımlanan modeller kullanılmaktadır. Nonlineer yüklerin bulunduğu sistemlerde elektrik parametrelerini yeniden tanımlamak gerekmektedir.

Güç sistemlerinde harmonik bileşenleri bulunan gerilim ve akım değerleri Fourier serisi ile aşağıdaki şekilde ifade edilebilir [14].

Harmonik bileşenleri bulunan gerilim,

$$V(t) = \sum_{n=1}^{\infty} v_n(t) = \sum_{n=1}^{\infty} \sqrt{2}V_n \sin(n\omega_1 t + \theta_n) \quad (1)$$

Şeklinde, harmonik bileşenleri bulunan akım,

$$i(t) = \sum_{n=1}^{\infty} i_n(t) = \sum_{n=1}^{\infty} \sqrt{2}I_n \sin(n\omega_1 t + \delta_n) \quad (2)$$

olarak ifade edilebilir. (1) ve (2) numaralı denklemlerde V_n ve i_n harmonikli gerilim ve akımın ani değerleri olup V_n ve I_n değerleri n. harmonik mertebesi için akım ve gerilimin efektif değerleridir. Harmonikli gerilim ve harmonikli akımların efektif değerleri aşağıdaki şekilde hesaplanabilir. Harmonikli gerilimin efektif değeri olarak,

$$V = \sqrt{\frac{1}{T} \int V^2(t) dt} = \sqrt{\sum_{n=1}^{\infty} V_n^2} \quad (3)$$

harmonikli akımın efektif değeri ise

$$I = \sqrt{\frac{1}{T} \int i^2(t) dt} = \sqrt{\sum_{n=1}^{\infty} I_n^2} \quad (4)$$

şeklinde hesaplanabilir. Harmonikli sistemlerde dalga şeklinin tam bir sinüs dalgasından sapmasını tespit amacıyla THD_I ve THD_V değerleri kullanılmaktadır (4-6). THD_I ve THD_V aşağıdaki formüller kullanılarak hesaplanabilir.

Toplam akım harmonik distorsiyonu,

$$THD_I = \frac{\sqrt{\sum_{n=2}^{\infty} I_n^2}}{I_1} \quad (5)$$

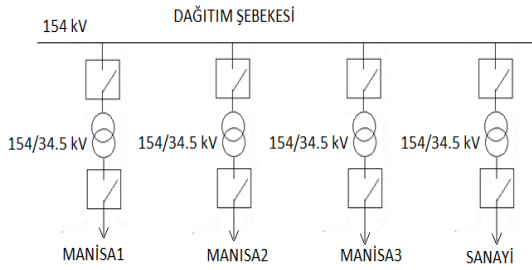
şeklinde, toplam gerilim harmonik distorsiyonu ise

$$THD_V = \frac{\sqrt{\sum_{n=2}^{\infty} V_n^2}}{V_1} \quad (6)$$

Olarak tanımlanabilir. Harmonik akımlar elektrik sisteminin empedansı üzerinde gerilim düşümlerine neden olurlar. Bu gerilim düşümleri temel bileşen gerilimi üzerine ilave edilerek, gerilimde bozulmalara ve efektif gerilimin artmasına neden olmaktadır. Enerji sisteminden sinüs biçimli olmayan akımlar (harmonikli akımlar) çekilmesi gerilim dalga şeklinin de bozulmasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla enerji kalitesi bozulmakta, sistemde rezonans riski artmaktadır. Bu nedenle çalışma akım harmonikleri üzerine yoğunlaşmıştır. İleriki bölümlerde test sistemi tanıtılıp analiz sonuçları verilecektir

3.GÜÇ SİSTEMLERİNDE HARMONİK ÖLÇÜMLERİ

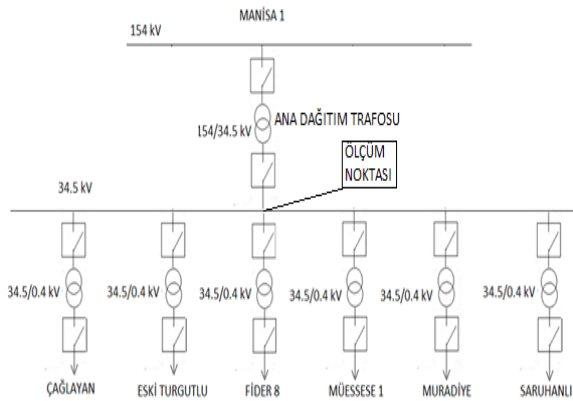
Manisa'nın enerji dağıtım şebekesi birden fazla trafo merkezinden beslenmektedir. Dağıtım şebekesi giriş gerilimi 154 kV'tur. 154/34.5 kV'luk indirici transformatörler kullanılarak gerilim 34.5 kV'a çevrilerek tali dağıtım baralarına verilmektedir. THD_I değerleri bu indirici trafoların 34.5 kV'luk kısmından ölçülmüştür. Yerleşim bölgesinden ve Sanayi bölgesinden ölçülen THD_I değerleri YSA modelinde kullanılarak harmonik tahminleri yapılmıştır. Ölçümü yapılan dağıtım şebekesinin tek hat şeması Şekil 1'de sunulmuştur. Yerleşim alanlarında yapılan THD_I ölçümleri 1. Kısımda, Sanayi bölgesinde yapılan THD_I ölçümleri 2. Kısımda verilmiştir.

Şekil 1- Dağıtım şebekesinin tek hat şeması

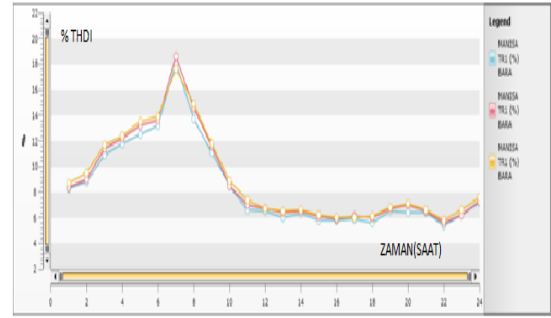
3.1 Yerleşim Alanlarında Harmonik Ölçümleri

Yerleşim alanları için kullanılan dağıtım şebekesinin tek hat şeması şekil 2’de gösterilmiştir. Manisa1 dağıtım hattına 6 farklı besleme hattı bağlanmıştır. Ana dağıtım trafosu gerilimi 154 kV’tan 34.5 kV’a, tali dağıtım trafosu da 34.5 kV’tan 400 V’a çevirmektedir. Harmonik ölçümleri Ana dağıtım trafosunun 34.5 kV’luk kısmında yapılmıştır. Alınan bu THD_I değerleri YSA modelinde eğitime ve test amaçlı olarak kullanılmıştır. Yapılan ölçümler 24 saatlik zaman dilimlerinde yük akımı ve THD_I olarak kaydedilmiştir.

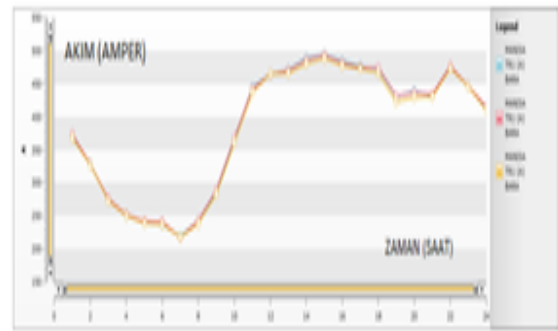

Şekil 2. Yerleşim alanı dağıtım şebekesi tek hat şeması

Yerleşim alanları için yapılan yük akımı ve THD_I ölçümleri Şekil 3 ve 4’te grafik olarak gösterilmiştir.

Şekil 3. % THD_I değerleri

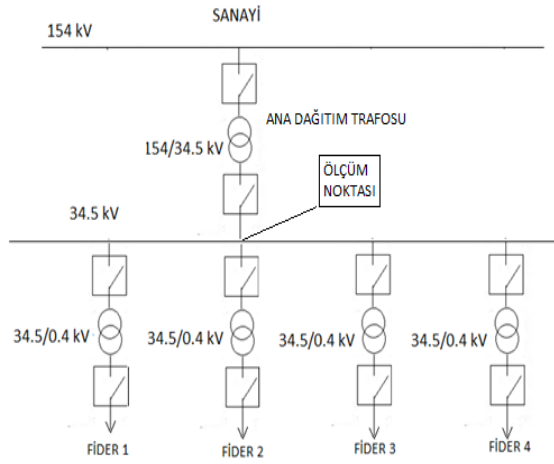
Manisa1’den ölçülen akım harmoniklerini Şekil 3’te gösterilmiştir. Akım harmonikleri %19 seviyelerine çıkmaktadır. Gün ortasında akım değerleri yükselmekte, gece yarısından sonra ise azalmaktadır.

Şekil 4. Yükün akım değerleri

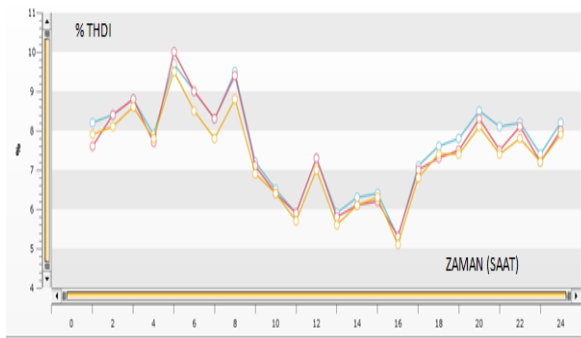
3.2 Orta Ölçekli Sanayi Bölgesindeki Harmonik Ölçümleri

Orta ölçekli sanayi bölgesi için kullanılan dağıtım şebekesinin tek hat şeması şekil 5’te gösterilmiştir. Sanayi dağıtım hattına 4 farklı besleme hattı bağlanmıştır. Ana dağıtım trafosu gerilimi 154 kV’tan 34.5 kV’a, tali dağıtım trafosu da 34.5 kV’tan 400 V’a çevirmektedir. Harmonik ölçümleri Ana dağıtım trafosunun 34.5 kV kısmında yapılmıştır. Alınan THD_I değerleri YSA modelinde eğitime ve test amaçlı olarak kullanılmıştır. Yapılan ölçümler 24 saatlik zaman dilimlerinde yük akımı ve THD_I olarak kaydedilmiştir.

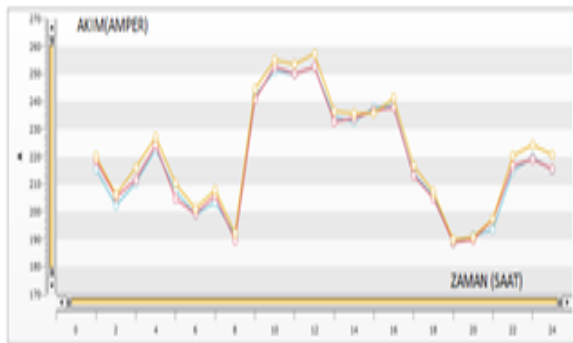
Şekil 5. Sanayi bölgesi dağıtım şebekesi tek hat şeması

Orta ölçekli sanayideki ölçülen harmonik akım değerleri ve yük akım değerleri Şekil 6 ve 7’de grafik olarak verilmiştir.

Şekil 6. % THD_I değerleri

Şekil 6’den görüleceği üzere ölçülen akım harmonikleri %10 seviyelerine çıkmaktadır.

Şekil 7. Yük Akım değerleri
Ölçülen yük akım değerleri Şekil 7’de sunulmuştur. Akım değerleri 24 saat içerisinde

190 A ile 260 A arasında değişen değerler almıştır.

Bölüm I ve II’de verilen yük akımı ve THD_I değerleri oluşturulan YSA modelini eğitmek ve test etmek amacı ile simülasyonlarda kullanılmıştır. Bölüm IV’te Simülasyon kısmında tahmin için oluşturulan YSA modelinin kısımları, özellikleri, kullanım alanları ve YSA modelinden elde edilen THD_I tahmin sonuçları gösterilmiştir.

4. SİMULASYON

YSA temel olarak, girdi örneği ile birlikte ağı sunulmak üzere sistemin istenen çıktısını gerektiren denetimli öğrenme stratejisini kullanır. Öğrenme mekanizması, ağı gerçek ve istenen çıktıları arasındaki hatayı en azlayan iteratif *Gradient Descent* yöntemine dayanır. Bir katmandaki her işlem elemanı alt katmandaki bütün işlem elemanlarına bağlıdır. Aynı zamanda, aynı katmandaki işlem elemanları arasında da hiçbir bağlantı yoktur. Girdi katmanı dışındaki katmanlar bilgi işlemekten sorumludur [21].

YSA’larda nöronların davranışını belirleyen en önemli özellikler nöronun aktivasyon fonksiyonudur. Yapay sinir ağları üç kısımdan oluşur.

1. Giriş Katmanı (Input Layer)
2. Gizli Katman (Hidden Layer)
3. Çıkış Katmanı (Output Layer)

Tahmin edilecek olan parametreye göre giriş nöron sayısı, gizli(orta) katman sayısı ve çıkış nöron sayıları belirlenir. Girdi katmanında bulunan nöronlar sisteme girecek olan verileri alırlar ve gizli katman nöronlarına gönderirler. Tahmin amaçlı kullanılan YSA’larda en önemli performans göstergesi tahminin doğruluğudur. Makridakis ve diğerlerine göre sıklıkla kullanılan hata değerleri aşağıdaki formüllerle tespit edilmiştir. Y gerçek gözlem değerini, F de modelin ürettiği değeri göstermek üzere [22] , [15],

Tahmin Hatası

$$e=Y-F \quad (7)$$

şeklinde, ortalama hata ise

$$\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n e_i \quad (8)$$

Olarak ifade edilebilir. Ortalama mutlak hata

$$\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n |e_i| \quad (9)$$

şeklinde, yüzde hata ise

$$\frac{e_t}{Y_t} * 100 \quad (10)$$

olarak yazılabilir.

YSA, tahminlerde, doğrusal modellerden çok daha iyi sonuç vermektedir (Gonzales ,2000) [23]. Yapılan çalışmada YSA modeli için MATLAB programı kullanılmıştır. Programda, YSA olarak newff fonksiyonu, nöron aktivasyon elemanı olarak tansig ve purelin kullanılmıştır. Simülasyonlar ise ‘‘Sim’’ fonksiyonu ile gerçekleştirilmektedir. Yerleşim yerleri ve sanayiden alınan ölçümler ile YSA’dan alınan THD_I tahmin sonuçları bir sonraki alt bölümde çizelge halinde sunulmuştur.

4.1 Yerleşim Bölgeleri

Yerleşim bölgelerinden ölçülmüş olan yük akımı ve THD_I değerleri çizelge’de gösterilmiştir. Bu değerlerden 1 ile 14 arasındaki veriler YSA’yı eğitmek için, 15 ile 25 arasındaki veriler test amacı ile kullanılmıştır. YSA modelinde I_L değerleri giriş olarak, THD_I değerleri ise çıkış olarak kullanılmıştır. THD_I değerleri bu model üzerinden tahmin edilmiştir.

Çizelge 1. Yük Akımı (I_L) ve THD_I değerleri

ÖLÇÜM SIRA NO	YÜK AKIMI (I_L)	ÖLÇÜLEN THD_I
1	370	8,4
2	330	8,7
3	270	11,2
4	250	12
5	240	13
6	220	18
7	290	11,8
8	365	8,8
9	447	7
10	465	6,8
11	470	6,6
12	480	6,7
13	490	6
14	475	5,8
15	238	13,8
16	465	6,2
17	425	7
18	440	7,1
19	477	5,8
20	448	6,8
21	410	7,8
22	360	9
23	260	12,2
24	300	11,8
25	380	8,4

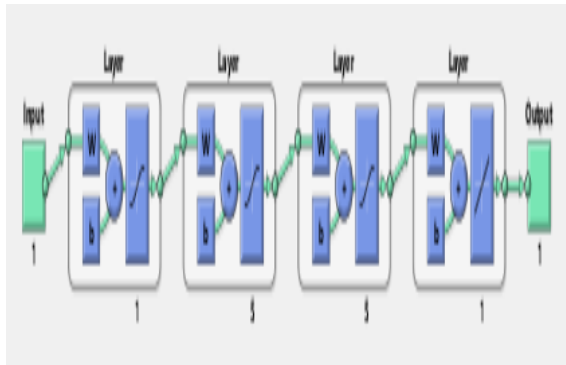
Yerleşim bölgesinin YSA modelini oluşturmak amacı ile yapılan denemeler sonucunda 2 gizli katmanlı YSA’nın, THD_I tahminleri için en uygun değerleri verdiği gözlemlenmiştir. Bu nedenle Yerleşim bölgeleri için 1 girişli, 2 gizli katmanlı, 1 çıkışlı YSA modeli kullanılmıştır. Gizli katmanlarda 5’er adet nöron kullanılmıştır. YSA modeli 227 iterasyonda istenilen hata oranı olan 1.00 e-15 değerine ulaşmakta ve girilen değerlere göre tahmini THD_I değerlerini vermektedir. Oluşturulan

YSA modelinin parametre değerleri çizelge 2’de gösterilmektedir.

Çizelge 2. THD_I tahmini için oluşturulan YSA’nın parametreleri

Parametre	Değer
Giriş katmanı nöron sayısı	1
Çıkış katmanı nöron sayısı	1
Gizli Katman sayısı	2
1. Katmandaki nöron sayısı	5
2. Katmandaki nöron sayısı	5
1. Katman aktivasyon fonksiyonu	tansig
2. Katman aktivasyon fonksiyonu	tansig
Maksimum iterasyon sayısı	3500
Hata limiti	1.00e-15

YSA modeli Şekil 8’ de görülmektedir. Şekil 8’den görüldüğü gibi, model 1 girişli, 2 gizli katmanlı, 1 çıkışlı katmanlardan oluşmuştur. YSA modelinin her bir gizli katmanındaki nöronlar kendi aralarında bir bağlantı olmadan diğer katmandaki nöronlarla bağlantı kurmaktadır. Oluşturulan bu model THD_I değerlerini tahmini olarak hesaplayabilmektedir.

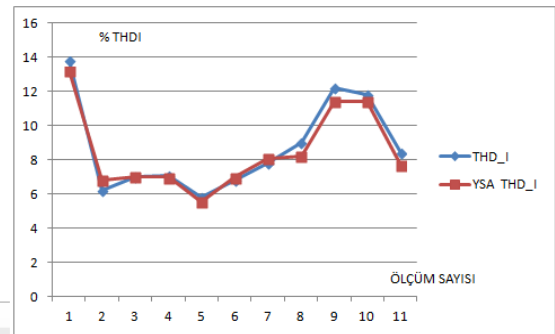

Şekil 8. 1 girişli, 2 gizli katmanlı, 1 çıkışlı YSA modeli

Çizelge 3. % hata, ölçülen THD_I , tahmin edilen THD_I değerleri

ÖLÇÜM SIRA NO	ÖLÇÜLEN THD_I	TAHMİN EDİLEN THD_I	% THD_I
15	13,8	13,2	4,54
16	6,2	6,8	8,82
17	7	7,01	0,14
18	7,1	6,99	1,57
19	5,8	5,53	4,88
20	6,8	6,99	2,71
21	7,8	8,08	3,46
22	9	8,2	9,75
23	12,2	11,44	6,64
24	11,8	11,42	3,32
25	8,4	7,7	9,09

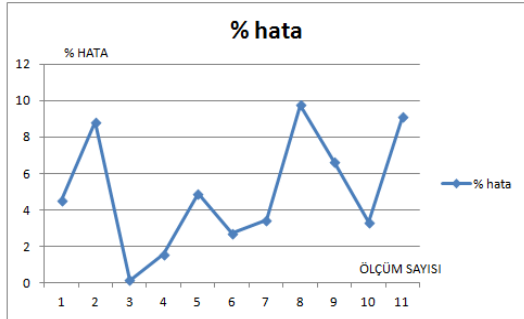
Çizelge 3’te % hata, ölçülen THD_I , YSA ile tahmin edilen THD_I değerlerini gösterilmektedir. Bu çizelgede ki THD_I değerleri YSA’yı test etmek amaçlı kullanılan değerlerdir. % hata değeri, ölçülmüş olan THD_I değeri ile YSA modeli kullanılarak tahmin edilen THD_I (YSA THD_I) arasındaki farkın yüzde olarak ifadesidir.

Şekil 9. Ölçülen THD_I ve YSA ile tahmin edilen THD_I değerleri

Şekil 9 Ölçülen THD_I ve YSA ile tahmin edilen THD_I değerlerini göstermektedir. Bu şekildeki 1-11 arası değerler, çizelge 2’deki 15-25 arası değerler olup oluşturulan YSA modelinde, test amaçlı olarak kullanılmıştır.

ysa ile tahmin edilen THD_I eğerleri ölçülen THD_I değerlerine yakın tahmin edilmiştir.

Şekil 10. Ölçülen THD_I ve YSA ile tahmin edilen THD_I değerleri için % hata grafiği

Şekil 10 THD_I ve YSA THD_I değerleri için % hata grafiğini göstermektedir. 1. tahmindeki hata değeri %4.54'tür. Daha sonra hata değeri artarak %8.4 değerine ulaşmıştır. 3. tahminde hata değeri %0'a düşmüştür. 4. ve 5. tahminlerde hata değeri tekrar artarak sırasıyla %1.5 ve %4.8 değerlerine ulaşmıştır. 6. tahminde %2.7 ye düşmüştür. 7 ve 8. tahminlerde hata değerleri sırası ile %3.4 ve hatanın en yüksek olduğu %9.75 değerlerini almıştır. Daha sonra hata değeri 9. tahminde %6.6, 10. tahminde %3.3 ve 11. tahminde %9 değerlerini almıştır. Test verileri içerisinde en yüksek hata 9 numaralı tahmindeki %9.75 değeridir. Test verileri içerisinde en düşük hata 3 numaralı tahmindeki %0.14 değeridir. Ortalama hata %4,99'dur. Bu da tahminlerin % 95.01'lik doğruluk oranı ile yapıldığını göstermektedir.

4.2 Sanayi Bölgesi

Sanayi bölgesinde ölçülen 3 fazlı akım ve THD_I değerleri çizelge 3'te gösterilmiştir. Bu değerler YSA'yı eğitmek amacı ile kullanılmıştır. Yük akımı $[(I)_L]$ değerleri YSA modelinde giriş olarak, THD_I değerleri de çıkış olarak kullanılmıştır. YSA modeli THD_I değerlerini tahmin etmek için kullanılmıştır.

Çizelge 4. 3 Fazlı Sistem için Yük Akımı $[(I)_L]$ ve THD_I değerleri

ÖLÇÜM SIRA NO	1. FAZA AİT YÜK AKIMI I_LN 1	2. FAZA AİT YÜK AKIMI I_LN 2	3. FAZA AİT YÜK AKIMI I_LN 3	ÖLÇÜLEN THD_I 1	ÖLÇÜLEN THD_I 2	ÖLÇÜLEN THD_I 3
1	215,4	218,4	220,1	8,2	7,6	7,9
2	202,2	205,4	206,2	8,4	8,4	8,1
3	210,5	211,6	216,1	8,8	8,8	8,6
4	222,6	224,2	227	7,9	7,7	7,8
5	207,4	204,7	210,3	9,7	10	9,5
6	199	199,2	201	9	9	8,5
7	203,3	205,8	207,8	8,3	8,3	7,8
8	191,6	189,5	192,2	9,5	9,4	8,8
9	241,8	240,6	244,5	7,2	7,1	6,9
10	251,1	252,6	255	6,5	6,4	6,4
11	249,8	249,9	253,4	5,9	5,9	5,7
12	252,6	252,6	257,3	7,3	7,3	7
13	234,2	232,6	236,5	5,9	5,8	5,6
14	232,7	233,9	235,7	6,3	6,1	6,1
15	237,7	236,5	235,8	6,4	6,2	6,3
16	238,5	237,8	241,1	5,3	5,3	5,1
17	213,7	213,1	216,7	7,1	7	6,8
18	205,9	205	207,2	7,6	7,3	7,4
19	191,1	189,8	190,8	8,5	8,3	8,1
20	193,5	197,2	197,4	8,1	7,5	7,4
21	214,8	216,6	220,2	8,2	8,1	7,8
22	219,7	219	224,2	7,4	7,2	7,2
23	215,1	215,4	220,6	8,2	8	7,9

Çizelge 4'teki 3 faza ait ölçülen yük akımı $[(I)_L]$ ve THD_I ölçümlerinden 1 ile 15 arası veriler eğitime amaçlı, 16 ile 23 arası ise test amaçlı kullanılarak, YSA modeli oluşturulmuş ve test edilmiştir.

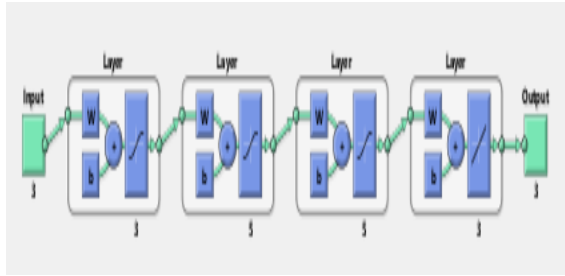
YSA modelini oluşturmak amacı ile yapılan denemeler sonucunda 2 gizli katmanlı YSA THD_I tahmin modelinin en yakın tahminleri verdiği belirlenmiştir. Bu nedenle Sanayi tipi

yüklerde, Şekil 11’de görülen, 3 girişli , 2 gizli katmanlı, 3 çıkışlı YSA kullanılmıştır. Gizli katmanlarda 5’er adet nöron kullanılmıştır. YSA modeli 730 iterasyon’da istenilen hata oranı olan 1.00 e-15 değerine ulaşmakta ve girilen değerlere göre tahmini THD_i değerlerini vermektedir. Oluşturulan YSA modelinin parametre değerleri Çizelge 5’te gösterilmektedir.

Çizelge 5. THD_i tahmini için oluşturulan YSA’nın parametreleri

Parametre	Değer
Giriş katmanı nöron sayısı	3
Çıkış katmanı nöron sayısı	3
Gizli Katman sayısı	2
1. Katmandaki nöron sayısı	5
2. Katmandaki nöron sayısı	5
1. Katman aktivasyon fonksiyonu	tansig
2. Katman aktivasyon fonksiyonu	tansig
Maksimum iterasyon sayısı	1000
Hata limiti	1.00e-15

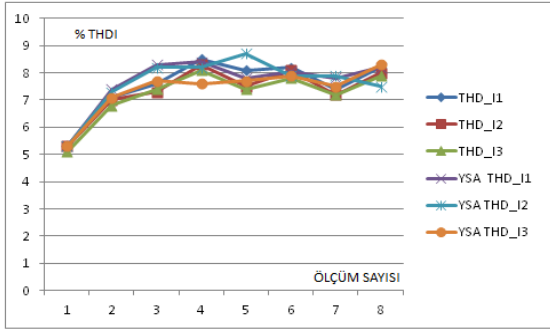
Şekil 11. 3 girişli, 2 gizli katmanlı, 3 çıkışlı YSA modeli

Şekil 11’de YSA THD_i tahmin modelinin şekli görülmektedir. Şekil’den görüldüğü gibi 2 gizli katmanlı bir YSA modeli oluşturulmuştur. YSA THD_i tahmin modelinin her bir gizli katmanlarındaki nöronlar kendi aralarında bir bağlantı olmadan diğer katmandaki nöronlarla bağlantı kurmaktadır. Oluşan bu modelden THD_i tahminleri yapılmaktadır.

Çizelge 6. % hata, ölçülen THD_i , tahmin edilen THD_i değerleri

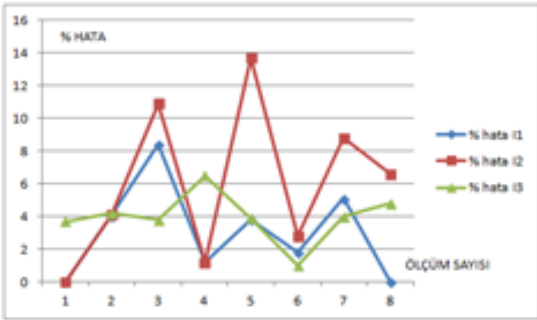
ÖLÇÜM SIRA NO	ÖLÇÜLEN THD_{I1}	ÖLÇÜLEN THD_{I2}	ÖLÇÜLEN THD_{I3}	TAHMİN EDİLEN THD_{I1}	TAHMİN EDİLEN THD_{I2}	TAHMİN EDİLEN THD_{I3}	YÜZDE HATA THD_{I1}	YÜZDE HATA THD_{I2}	YÜZDE HATA THD_{I3}
16	5,3	5,3	5,1	5,3	5,3	5,3	0	0	3,7
17	7,1	7	6,8	7,4	7,3	7,1	4,1	4,1	4,2
18	7,6	7,3	7,4	8,3	8,2	7,7	8,4	11	3,8
19	8,5	8,3	8,1	8,4	8,2	7,6	1,2	1,2	6,5
20	8,1	7,5	7,4	7,8	8,7	7,7	3,8	14	3,9
21	8,2	8,1	7,8	8,1	7,9	7,88	1,8	2,8	1
22	7,4	7,2	7,2	7,8	7,9	7,5	5,1	8,8	4
23	8,2	8	7,9	8,2	7,5	8,3	0	6,6	4,8

Çizelge 6’da % hata, ölçülen THD_i , YSA ile tahmin edilen THD_i değerleri gösterilmektedir. Bu çizelgedeki THD_{I1} , THD_{I2} , THD_{I3} değerleri YSA’yı test etmek amaçlı kullanılan değerlerdir. Çizelge 4’teki giriş akım $[I]_L$ değerleri YSA modelinde kullanılarak, elde edilen THD_{I1} , THD_{I2} , THD_{I3} değerleri çizelge 6’da sunulmuştur. % hata değeri gerçek THD_{I1} , THD_{I2} , THD_{I3} değerleri ile YSA modeli kullanılarak bulunan THD_i (YSA THD_{I1} , YSA THD_{I2} , YSA THD_{I3}) arasındaki farkın yüzde olarak ifadesidir.

Şekil 12. Ölçülen THD_1 ve YSA ile tahmin edilen THD_1 değerleri

3 fazlı sanayi tipi yükler için ölçülen THD_1 ve oluşturulan YSA ile tahmin edilen THD_1 değerleri Şekil 12’de gösterilmiştir. Bu şekildeki 1-8 arası değerler çizelge 6’daki 16-23 arası değerler olup oluşturulan YSA modelinde test amaçlı kullanılmıştır

Şekil 13. 3 Fazlı sistem için ölçülen THD_1 ve YSA ile tahmin edilen THD_1 değerleri için % hata grafiği

3 Fazlı sistem için ölçülen THD_1 ve YSA ile tahmin edilen THD_1 değerleri için % hata grafiği Şekil 13 ‘te gösterilmiştir. THD_1 için 1. tahmindeki hata değeri 0’dır. Daha sonra hata değeri artarak 4 ve 8 değerlerine ulaşmıştır. 4. tahminde hata değeri 1’e inmiştir. Daha sonra hata değeri 3.8, 1.8 ve 5.1 değerlerini almıştır. 8. tahminde hata değeri 0 bulunmuştur.

THD_2 için 1. tahmindeki hata değeri 0’dır. Daha sonra hata değeri artarak 4 ve 11 değerlerine ulaşmıştır. Daha sonra hata değeri 1’e düşmüştür. Hata değeri maksimum değerine 5. tahminde ulaşmıştır ve 14 değerini almıştır. Bundan sonra tahminler için hata

değeri sırası ile 2.8, 8.8, 6.6 değerlerini almıştır.

THD_3 için 1. tahmindeki hata değeri 3.7’dir. Daha sonra hata değerinde çok az artma ve azalmalar meydana gelmiştir. Hata değeri maksimum olan 6.5 değerine 4. tahminde ulaşmıştır. Daha sonra hata değeri sırası ile 3.9 ve 1 değerlerine düşmüştür. Bundan sonra hata değeri artmıştır ve önce 4 daha sonrada 4.8 değerlerine 7. ve 8. Tahminlerde ulaşmıştır.

Test verileri içerisinde en yüksek hata 3 numaralı tahmindeki 8.4 değeridir. Test verileri içerisinde en düşük hata 1 ve 8 numaralı tahminlerdeki 0 değeridir. THD_1 için ortalama hata 3,04’tür. Bu da THD_1 tahminlerinin % 95.01’lik doğruluk oranı ile yapıldığını göstermektedir.

Test verileri içerisinde en yüksek hata 5 numaralı tahmindeki 13.7 değeridir. Test verileri içerisinde en düşük hata 1 numaralı tahmindeki 0 değeridir. THD_2 için ortalama hata 6,01’dir. Bu da THD_2 tahminlerinin % 94’lük doğruluk oranı ile yapıldığını göstermektedir.

Test verileri içerisinde en yüksek hata 6 numaralı tahmindeki 6.5 değeridir. Test verileri içerisinde en düşük hata 6 numaralı tahmindeki 1.01 değeridir. THD_3 için ortalama hata 3,98’dir. Bu da THD_3 tahminlerinin % 96’lık doğruluk oranı ile yapıldığını göstermektedir.

5. SONUÇ

Harmonikler güç kalitesini etkileyen faktörlerden birisidir. Özellikle dağıtım şebekelerinde harmonik analizi ve tahmini çok önemlidir. Harmonik bozulmalardan ötürü kayıplar ve çeşitli arızalar meydana gelmektedir. Bu tip etkilerinden dolayı harmonikler enerji kalitesini olumsuz etkilemektedir. Harmonik tahmini için çeşitli yöntemler literatürde önerilmiştir. Bu çalışmada gerçek bir dağıtım hattından alınan veriler kullanılarak, dağıtım hatlarında olabilecek harmonik THD_1 değerleri, YSA modeli ile tespit edilmiştir. YSA’lar kullanılarak yapılan

analizlerden THD_1 tahminlerinin hassasiyetinin yüksek olduğu görülmüştür. Önerilen bu yöntem ile harmonikler önceden tahmin edilerek güç kalitesi iyileştirmesi yapılabilir. Enerji dağıtım sisteminden ölçülen değerler YSA'yı eğitmek ve test etmek amacı ile kullanılmıştır. Yerleşim ve sanayi bölgelerindeki değerler kullanılarak oluşturulan YSA modellerinin THD_1 tahminlerinin gerçek THD_1 değerlerine yakın olduğu tespit edilmiştir. Buda önerilen yöntemin THD_1 tahminleri için kullanılabilirliğini göstermektedir. Tahmin edilen bu THD_1 değerlerine göre gerekli filtre parametrelerinin tespit edilmesine yardımcı olabilir. Bu sayede harmonik değerleri düşürülerek enerji kalitesinde önemli bir artış sağlanabilir. Önerilen YSA THD_1 tahmin modeli ile enerji dağıtım sistemleri planlaması yapılırken güç kalitesini arttıracak ekipmanlar önceden seçilebilir. YSA THD_1 tahmin modeli, başka sistemlerde de THD_1 tahmini amacı ile kullanılabilir.

Kaynaklar

- [1] V.E. Wagner et al. , "Effects of harmonics on equipment," IEEE Trans. Power Del., vol. 8, no. 2, pp. 672-680, 1993.
- [2] R. Yacamini, "Power system harmonics: Part 3. Problems caused by distorted supplies," Power Engineering Journal, vol. 9, no. 5, pp. 233-238, 1995.
- [3] J. Arrillaga and N. R. Watson, Power System Harmonics.: John Wiley & Sons, 2003.
- [4] IEEE Guide for Harmonic Control and Reactive Compensation of Static Power Converters, ANSIIEEE Std. 519-1981, 1981.
- [5] IEEE Recommended Practices and Requirements for Harmonic Control in Electrical Power Systems, IEEE Std. 519-1992, 1992.
- [6] Limits for Harmonic Current Emissions (Equipment Input Current Less than i6 A Per Phase), IEC Std. 61000-3-2, 2005.
- [7] Limitation of Emission of Harmonic Currents in Low-Voltage Power Supply Systems for Equipment with Rated Current Greater than i 6 A, IEC Std. 61000-3-4, 1998.

- [8] U.Arumugam ,N.M. Nor,M.F. Abdullah "A Brief on Advances of Harmonic State Estimation Techniques in Power Systems." International Journal of information and Electronics Engineering Vol.1,No.3,November 2011
- [9] Sachin K. Jain and S. N. Singh, "Harmonics Estimation in Emerging Power System: Key Issues and Challenges," Electr. Power Syst. Res., vol.1.81, pp. 1754-1766,2011.
- [10] HuaOuyang,Jialin Wang " Power System Transient Signal Analysis based on Prony Algorithm and neural network," IEEE PES ISGT ASIA 2012 1569605083
- [11] Wang Li,Wang Xiao-hua ,'' Application Of Neural Network In Power System Inter_Harmonic Dedection '' 978-0-7695-4360-4/10 2010 IEEE
- [12]Ibrahim El-Amin, Ihab Arafah '' Artificial Neural Network for Power System _Harmonic Estimation'' 0-7803-5105-3/98 1998 IEEE
- [13]Sachin K. Jain ,D.Saxena,S.N. Singh ''Adaptive Wavelet Neural Network Based Harmonic Estimation Single –Phase Systems'' 978-1-4673-6008-1 2012 IEEE
- [14] Yalçınöz T. , Erdem S. , Eminoğlu U. , "Yapay sinir ağları ile Niğde Bölgesinin elektrik yük tahmini"
- [15] Chen Ying,Lin Qingsheng "New Research on Harmonic Dedection Based Neural for Power System'' 978-0-7695-3589-4/09 2009 IEEE
- [16] H. C. Lin, "Intelligent neural network-based Dynamic power system harmonic detection," 0-7803-8610-8/04 2004 IEEE
- [17] Liu Qian-jin,Qin Si-shi, "A DFP- Neural Network Algorithm for Analysis of Power System Harmonics '' 978-1-4244-4813-5/10 2010 IEEE
- [18]Mario Oleskovicz,Marcelo A.A. Lima,Etienne Biassoto,Denis V. Coury '' Estimation of Harmonic Currents Injected by Nonlinear Loads for a Distorted Power Supply Scenario Using Artificial Neural Networks'' 978-1-1673-1943-0/12 2012 IEEE
- [19] Hsiung Cheng Lin, "Intelligent neural network-based fast power system harmonic detection," IEEE Trans. ind. Electron., vol. 54, no. 1, pp. 43-52, 2007.
- [20] KOCATEPE C. ''Elektrik tesislerinde harmonikler'', Brsen, 2.1-13,2003
- [21] Hamzaçebi C.,''Yapay Sinir Ağları'', Ekin, 4-104, 2011

[22] Makridakis S., Wheelwright,S.C.,Mc Gee,V.,
''Forecasting:Methods and applications'' John
Wiley & Sons, NY,3-476 1983.

Methods ,Working Paper 2000-07, Canada, 26-33,
2000.

[23] Gonzales S.''Neural Netorks for Forecasting:A
Complemantry Approach to Linear Regression

Geliş Tarihi: 11.09.2014

Kabul Tarihi:23.12.2014